

Lóggáva í mun til
kommunurnar

LØGMANSSKRIVSTOVAN

Lógartænastan januar 2019

Lögbitar

Ætlanin við lögbitunum er stutt at lýsa nokkur yvirskipað lögfrøðilig ella faklig evni, sum tað er gott at hava sum undirstøði, tá ein lóg ella aðrar rættarreglur skulu gerast.

Lögbitarnir eru eitt leiðbeinandi ískoyti til rundskrivið um lógarsmið.

Lögbitarnir eru gjørdir í samráð við tey stjórnarráð ella myndugleikar, sum hava serligan kunnleika innan økið, sum lögbitin viðvíkur.

Nella Festirstein
Deildarstjóri á lógartænastuni

Lögbiti nr. 5

Lóggáva í mun til kommunurnar

1. Løggildisgrundreglan

Kommunurnar er fevndar av vanligu løggildisgrundregluni. Hetta merkir, at tær uppgávur, sum kommunurnar hava ábyrgd av, skulu hava heimild í lóg, og at røktanin av hesum uppgávum má ikki stríða móti nakrari lóg.

2. Sjálvstøðuga støðan hjá kommununum

Sjálvstøðuga støða hjá kommununum sæst í Stýrisskipanarlógini § 56 (Grundlógini § 82), har tað er ásett, at rættur kommunanna at skipa egin viðurskifti undir eftirliti landsstýrisins verður ásettur í lögtingslóg, m.a. í hvønn mun kommunur og millumkommunufelagsskapir kunnu skuldbindast við láni, borgan o.ø.m.

Kommunur eru sjálvstøðugar eindir og eru fyrisitingarlíga ikki undirgívnar landinum. Tað merkir m.a. at bindandi regulering av virkseminum hjá kommununum einans kann gerast við lóg ella við heimild í lóg. Er ongin heimild, kann tað ikki við bindandi virknaði regulerast í viðurskiftum hjá kommununum.

3. Serligt viðvíkjandi kærur

Av tí at tað eru ikki nøkur yvir-/undirskipanarviðurskifti millum landsfyrisitingina og kommunurnar, eru avgerðir, sum kommunurnar taka móttvegis borgarunum, endaligar innan fyrisitingina. Skal ein avgerð kunna kærast til landsstýrismannin, skal hetta verða ásett beinleiðis í lögtingslógini.

4. Skyldan hjá kommununum

Er tað í lögtingslóg álagt kommununum at røkja eina uppgávu, hava kommunurnar skyldu at fylgja lögtingslógini og kunnu ikki sleppa sær undan hesi uppgávuni. Tað kann t.d. eisini verða ásett í lóg, at ein kommuna ikki kann átaka sær ávísar uppgávur.

Eisini kann tað í lögtingslóg verða ásett, hvussu ein uppgáva skal røkjast. Í hesum forum skal havast í huga, at ásetingar um, hvussu ein uppgáva skal røkjast, skerja frælsið hjá kommununum til sjálvar at leggja til rættis, hvussu uppgávan best verður røkt í mun til staðbundin viðurskifti og raðfestingar.

5. Kommunustýrislógin o.a.

Rættarligu karmarnar fyri kommunurnar er lögtingslóg frá 17. mai 2000 um kommunustýri (kommunustýrislógin) sum broytt við lögtingslóg nr. 71 frá 6. mai 2003. Í lógini er ásett, hvussu kommunurnar verða skipaðar, hvussu avgerðir verða tiknar, og at kommunustýrið er ovasti myndugleiki fyri øll viðurskifti í kommununi. Innlitslógin, Fyrisitingarlógin og Persónsupplýsingarlógin er eisini galdandi fyri kommunurnar.

6. Kommunala eftirlitið

Kommunala eftirlitið avgreiðir fyrispurningar og klagur um ymisk kommunal viðurskifti. Talan er um eitt rættargildiseftirlit, sum hyggur eftir, at galdandi lóggáva verður hildin. Eftirlitið kann m.a. snúgva seg um innihaldið/løggildið í kommunalum avgerðum, ymiskar mannagongdir sambært kommunustýrislóggávuni, heimildir hjá kommunustýrunum og uppgávur teirra. Eftirlitið hevur fyrst og fremst eftirlit við kommunustýrinum sum fyrisitingarligur myndugleiki og ikki sum privatrættarligur partur ella sum arbeiðsgevandi.

Tað, sum eyðkennir rættargildiseftirlitið, er, at tað kann verða framt av sínum eintingum. Hetta merkir, at eftirlitið ikki er treytað av einhvørjum skumpi uttanífrá, men kann fara til verka av sínum eintingum. Kommunala eftirlitið hevur einans týðning í teimum førum, at kommunustýrið er endaligur fyrisitingarmyndugleiki.

Rættargildiseftirlitið við kommununum er hjá landsstýrismanninum í kommunumálum, meðan fíggjarliga eftirlitið við kommununum er hjá landsstýrismanninum í fíggjarmálum.

7. Kommunufulltrúin. Allýsing og innihald

Sum nevnt omanfyri eru kommunurnar fevndar av vanligu løggildisregluni. Kommunur kunnu tó fara undir ymisk tiltøk av fíggjarligum slag við heimild í kommunufulltrúini. Rættarlíga heimildin undir kommunufulltrúini er ikki onnur enn, at kommunan er eitt lokalt samfelag, ið kann krevja skatt frá sínum borgarum og tí hevur sítt egna fíggjarliga grundarlag.

Kommunufulltrúin heimilar ikki inntriv í rættarstöðuna hjá borgarum, sum eitt nú at seta forboð ella krøv. Kommunufulltrúin heimilar heldur ikki, at undantak ella líknandi verður givið fyri tí, sum er ásett við lóg. Heldur heimilar kommunufulltrúin, at farið verður undir tiltøk av fíggjarligum slag uttan lógarheimild, so sum at veita borgarum á staðnum ávísar tænastr.

7.1. Kommunalur áhugi og almannagagn

Tá ið ein kommuna fer undir eitt virksemt við heimild í kommunufulltrúini, er tað vanlig fatan, at virksemt eigur at koma einum breiðum skara av borgarum til góðar. Um ætlanin er at sæta einstaklingum ella ávísam bólki av borgarum, krevst heimild í lóg, og tá er kommunufulltrúin sum meginregla ikki nóg góð heimild. Virksemt, sum farið verður undir, skal eisini hava kommunalan áhuga, tvs. at virksemt skal tæna felags

áhugamálum í staðbundna økinum. Talan er aloftast um, at kommunan veitir borgarum á staðnum tænastr.

Dømi um á hvørjum økjum, ein kommuna kann fara undir tiltøk við heimild í kommunufulltrúini, eru vegarbeiði, staðbundið busssamband, ítróttar- og mentanartilboð, kvøldskúlar, karmar fyri vinnuna á staðnum, ferðavinnu o.a.

7.2. Avmarkingar

Ein kommuna kann bara átaka sær uppgávur við heimild í kommunufulltrúini, um uppgávan hevur áhuga fyri borgarar í viðkomandi kommunu. Kommunur kunnu eitt nú ikki stuðla uppgávum, ið bert ella í mestan mun hava áhuga fyri borgarar í øðrum kommunum.

Ein kommuna kann sum meginregla ikki stuðla virkseml, sum hoyrir til landið. Sum dømi kann nevast lóggávuøkið, lógreglan, uttanríkismál o.a. Tað er tó møguligt hjá kommunum at taka sær av ella stuðla virkseml, sum er ein uppgáva hjá landsmyndugleikum, um kommunalur áhugi er til tað.

Ikki er loyvt at stuðla einstaklingum ella bólkum av borgarum við heimild í kommunufulltrúini. Tó kann kommunalur stuðul veitast í ávísu fòrum, um kommunali áhugin er í miðdeplinum. Tá ið ein kommuna veitir stuðul, skal stuðulin lutfalsliga vera í samsvari við kommunala áhugan.

Ein kommuna kann ikki fara undir eitt virkseml við heimild í kommunufulltrúini, um virksemlð hevur fíggjarligan vinning fyri eyga.

Eftir vanligum almennum rættaraðalreglum viðvíkjandi kommunalum uppgávum er tað ikki ein kommunal uppgáva at reka handil, handverk, ídnað ella fíggjarligt virkseml uttan so, at lógarheimild er fyri hesum. Tað finnst tó undantøk:

Framleiðsla til egið brúk

Kommunur kunnu framleiða vørur og tænastr, ið eru knýttar at teimum uppgávum, sum kommunan sambært lóg ella kommunufulltrúini hevur átakið sær. Tað má tó ikki vera nógv dýrari at framleiða hjá kommununi, enn um kommunan keypti vøruna ella tænastruna frá privatum.

Hjáframleiðsla

Kommunur kunnu selja vørur, ið eru hjáframleiðsla av eini annars lógligari kommunalari uppgávu. Háframleiðslan skal vera ein natúrlig, tilvildarlig og óumberlig avleiðing av eini lógligari kommunalari uppgávu.

Avlop

Kommunur kunnu í vissan mun gagnnýta tað avlop, sum stendst av eini annars lógligari kommunalari uppgávu.

Hjávirksemi

Kommunur kunnu í avmarkaðan mun røkja hjávirksemi, sum í sjálvum sær fellur uttan fyri kommunufulltrúina, men sum hevur tætt og natúrligt tilknýti til lógligt kommunalt virksemi. Kommunan kann tó bert eiga slíkt virksemi, ikki reka.

7.3. Tá ið lóggivið verður innan fyri kommunufulltrúina

Komunufulltrúin sæst aftur og er ment í siðvenjuni, og hon víkir fyri tí skrivaðu lógini. Lóggávan kann eitt nú seta avmarkingar í mun til, hvat ein kommuna kann og ikki kann fara í holt við. Um eitt øki, sum annars er fevnt av kommunufulltrúini, verður ásett við lóg, skal havast í huga, um talan er um tømanti ásetingar. Tílíkar ásetingar kunnu føra við sær, at kommunufulltrúin ikki verður galdandi framyvir.

Tað hevur týdning at lýsa sambandið millum kommunufulltrúina og lógaruppskotið í viðmerkingum til uppskotið, um lógaruppskotið avmarkar ella víðkar heimildirnar hjá kommununum í mun til kommunufulltrúina.